I

— А знаєш що, Світлано? Хоча і з великим запізненням, але в мене з'явилась геніальна думка.

— Яка, Геню?

— Дуже проста: давай поставимо крапку. Нічого з наших старань не вийде. Химери все це.

Дівчина в легкому комбінезоні підвела голову від колбочок та пробірок і вражено подивилась на юнака, що, закинувши ногу на ногу, сидів на плетеному стільці біля розчиненого вікна.

— Що ти сказав? — Рвучко встала, підбігла до нього і торкнулася до плеча, немов будячи сонного: — Що сталося, Геню? Я не впізнаю тебе!

Дивлячись у вікно, він процідив крізь зуби:

— Треба мати мужність визнати себе переможеними: незаперечні факти говорять про те, що наші пошуки — це фантастика...

— Фантастика? Ти зневірився?

— До чого тут "зневірився"? — Юнак підвівся, заходив по кімнаті.— Просто я переконався, що нічого спільного з наукою наші експерименти не мають. Набридло, зрозумій, що набридло товкти воду в ступі!

— Ну, знаєш... Тебе ніхто не примушує! Коли я виступила на засіданні відділу, ти ж сам...

— Але зрозумій же, Світлано...— Геннадій показав рукою у вікно.— Глянь, заходить сонце — і безмежне море залите світлом! Але як тільки вогненний диск пірне за обрій, все затоплює пітьма. Збирати сонячне проміння — це те саме, що... ну, скажімо, складати в копиці вітер!

Дівчина була так приголомшена, що не могла й слова сказати. Широко розплющеними очима дивилася на юнака, ніби вперше бачила його.

Геннадій лагідно взяв її за плечі, повернув до вікна. Звідси відкривався чудовий краєвид. Сонце поринало в море, і над водяним простором здіймалася кармінна стіна. Щодалі на південь вона ставала темнішою і, нарешті, непомітно переходила в синь.

На прозорому небі сяяв, неначе прокреслений на шовку, серпик молодика. Неподалік, зліва од нього, мерехтіла весела зіронька.

— Поглянь, Світлано,— притишеним голосом заговорив Геннадій,— яка краса! А ми її не помічаємо, все в лабораторії товчемося... І нема такої сили, щоб повернула нам втрачені вечори! Та ти не хмурся. Ми чесно попрацювали, і не наша вина, що нічого не вийшло...

— Вийде!

— Це дитяча впертість. Усі наші спроби переконали мене, що акумулювати світло неможливо. Зрозумій, що й для науки є межі, через які вона безсила переступити... Ну, ми експериментували, витратили чимало народних коштів, власного часу. Але що ж подієш, коли... Треба мати сміливість вчасно зупинитися, Світлано!

— Сміливість, мужність — щоб дезертирувати? Дивне ж у тебе уявлення про сміливість, Геннадію. Це боягузтво, лінощі, розумовий тупик.

— Ти мене не зрозуміла!

— Ні, чого ж, усе ясно. Шкодую, що це сталося занадто пізно.

Одвернулася, пішла до дверей.

— Світлано!

— Гаразд, обійдемося без тебе! — гукнула вже на порозі і швидко вийшла з лабораторії.

Геннадій не дуже збентежився. "Нічого, покипить та й осядеться,— думав він, ходячи вздовж стола, заставленого скляними колбочками, пробірками, пляшечками.— А з цими дитячими забавками треба кінчати. І як я повірив спочатку?"

Правду кажучи, Геннадій і спочатку не дуже вірив в успіх. Але про ідею, висунуту Світланою, заговорив увесь колектив. Нове! Сміливе! "А що як і справді?" — подумав тоді юнак. І коли дівчина запропонувала на засіданні відділу свою неймовірну тему, він поспішив підтримати її.

— Сама доля готувала тебе для роботи над проблемою світла,— казав їй Геннадій, ідучи з того засідання,— ти ж — С в і т л а н а!

І їй було радісно, сонячно на душі.

Вона експериментувала з такою вірою у свою справу, з таким переконанням, що інколи й Геннадій починав думати: "А що коли вийде? Це було б геніально!"

Проте невдачі йшли за невдачами, як сірі хвилі на морі — одна за одною. Минула зима, весна, вже почалося літо, а реальних наслідків як не було, так і нема. І ось він вирішив припинити марну працю. Почував

себе так, ніби його ошукано. Такі були сподівання, і на тобі... Вперте, примхливе дівчисько!

Він глянув на колби і пробірки. Скільки разів підбирали вони екранізуюче покриття внутрішніх стінок. Якими газами тільки не наповнювали посудини! І все даремно. Світло не затримувалось у них і на секунду.

І він змів усі склянки в урну. Кінець. Нехай вона сама шкутильгає непевною дорогою відкриттів, а він візьметься за щось практичніше!

II

Дивовижне почуття викликають у людини гори. Стрімкі верховини, урвища, безладно розкидане бескеття нікого не залишають байдужим. Дика, неймовірна могутність природи!

Світлана і її подруга Роксана йдуть крутою кам'янистою стежиною. Звиваючись поміж деревами, вона веде їх усе вище й вище. Верховіття дерев похитуються над головами і стиха, приглушено шумлять. Роксана спритно, як дика кізка, перескакує з каменя на камінь, раз по раз озирається .на Світлану. Очі її блищать радістю.

— І як ти надумала приїхати? Правда, в нас тут чудово?

— Так. Я й не сподівалася, що Карпати такі красиві,— каже, переводячи подих, Світлана.

Коли вони зійшли на одну із скель — сліпуче сонце бризнуло їм у вічі. Під ними висіла нерухома хмара. Одним своїм крилом вона сягала лісу.

Як заворожена, дивилася Світлана на цей чудовий краєвид. Хотілося розігнатися і... побігти просто по хмарі — он аж до того золотого крила! Як цікаво було б глянути звідти вниз, на далеку землю!

Дівчата сідають на великий плоский камінь.

— Ти питаєш, як я надумала приїхати до тебе в гості? — каже Світлана.— А сталося це випадково.

...Через невдачі по роботі Світлана ходила зажурена. То була така весела, жвава, балакуча, а то стала мовчазною, замкненою. Обличчя посіріло, погляд очей ніби згас. Часто виходила вона з лабораторії, блукала доріжками інститутського парку. Під ногами шарудів гравій...

Якось у вестибюлі її зустрів директор — суворий і, як говорив про нього Геннадій, черствий чоловік.

— А заждіть-но,— зупинив він Світлану. Поглянув на змарніле обличчя.— Ви що — нездужаєте? — спитав.

— Ні, дякую.

— Одне слово, вам слід відпочити. Ще не були у відпустці? Ну от, значить, їдьте. Вам треба... набратися бадьорості.

Наступного дня, одержавши відпускні, Світлана стояла в порту, дивилась на кораблі, що біліли в синьому морі і думала: "Куди ж податися?" Додому чогось не хотілося (ще й матір засмутити?), велелюдні пляжі теж не приваблювали. Світ навколо нескінченний, а податися нікуди!..

— Отоді я й подумала про тебе, Росю! Дісталася до Одеси...

— Давно пора! Ми ж після університету жодного разу не бачилися з тобою... А які ж то в тебе неприємності, що ти так переживала? — Роксана кладе руку подрузі на плече, усміхається.

— Така вже в мене вдача...— задумливо промовила Світлана.— Розумієш, я вже як візьмуся за щось, то поки не доведу до кінця, не можу заспокоїтись. Ну, як його зупинитися напівдорозі? Є ще такі, що кидаються гучними словами: "Дерзати! Прокладати нові шляхи в науці!" А самі бояться нового, як чорт ладану. Коли я почала роботу над акумулюванням сонячного світла, знайшлись отакі базіки. А як тільки мене спіткали перші невдачі — я лишилася сама...

Довгенько гомоніли подруги, сидячи на темному камені і любуючись гірським краєвидом. Навколо височіли задумливі й урочисті гори. Ліси вдалині то спалахували підсонцем, то вкривалися сивим серпанком.

— А знаєш що,— обняла подругу за стан Роксана,— тут неподалік озеро...

Дівчата схоплюються з каменя і, взявшись за руки, як маленькі, рушають далі. Тут уже йти легше — почалася сідловина. Ліс рідший, увесь пройнятий сонцем.

— А знаєш, як воно називається? — питає Роксана і відповідає: — Гірське око! Правда красиво?

— Надзвичайно!

Нарешті — озеро. Воно й справді нагадує величезне око. Його темно-синя поверхня спокійна. В цю глибоку кам'яну чашу, мабуть, рідко залітають вітри.

Дівчата з урвища мовчки любуються Гірським оком. Потім, відшукавши спуск, сходять до самісінької води. Світлана починає роздягатися.

— Не треба, Світланко! Застудишся: тут дуже холодна вода,— зупиняє її Роксана.

— Ну і що? Середина ж літа!

Роксана вагається.

— Тут альпіністи інколи купаються. їхня база поблизу... Але то люди загартовані. Ой, Світлано!..

Гнучке тіло описало в повітрі дугу і шубовснуло у воду. Тільки буруни розійшлися. Але вода, очевидно, була таки дуже холодна, бо Світлана плавала недовго, через кілька хвилин вона видерлась на теплий камінь.

— Бр-р!..

— А що — змерзла?

— Зате приємно!

Вони сиділи біля озера, поки сонце не сховалося за гори. Світлана розповіла подрузі про свою наукову роботу. Збирати, акумулювати сонячну енергію, надовго наповнити якесь середовище її носіями — фотонами,— це й Роксані здалось неймовірним.

— Але ж ми навчилися керувати рухом електронів! — гаряче доводила Світлана.— Чому ж не спробувати підкорити фотони — носії світла? Скільки я передумала, скільки зробила дослідів! І невдачі переконали мене в одному: треба знайти такий матеріал, який би не взаємодіяв з фотонами. Во при взаємодії з речовиною фотони поглинаються, перетворюються в інші форми матерії... А ти уявляєш, щоб це було? Сонце зайшло, настала ніч, а озеро світиться! І міста можна б освітлювати великими сонячними кулями!

Дівчата мріяли. В їхній уяві вимальовувались осяяні міста, сонячні ріки, сонячні моря, озера... Світло, світло — із такого бездонного джерела, як сонце!

— А знаєш що? — раптом стрепенулась Роксана.— Про це озеро легенди ходять! Ніби воно колись сяяло вночі. Я сама чула від старих людей...

— Це дуже цікаво.

— Ось послухай... Легенди розповідають, що колись тут був табір повстанців. Звідси народні месники, ніби гірські орли, налітали на замки магнатів. Ночами озеро починало світитися. Його яскраве проміння сягало хмар. Здавалося, між гір упало сонце, щоб освітлювати борцям шлях до перемоги...

— Можна лише гадати про джерело світла,— вела далі Роксана.— На мою думку, це було світіння від вулкана. Адже Гірське око — вулканічного походження. Ми не раз приходили сюди на екскурсію, щоб дослідити залягання лави... Між учнів є такі заповзяті геологи! Хотіли навіть у кратер спуститися. Подружили з альпіністами, умовляли їх подати допомогу. Та начальник загону не дозволив... Вулкан давно погас, а Гірське око дивиться в небо і сьогодні.

— Але я не бачу вулкана.

— Та ось же,— Роксана вказала на округлу вершину, що здіймалась над соснами.

— Оця лиса гора? — здивувалася Світлана. Дівчина схопилась на ноги.— А що якщо як і справді в ній ховаються матеріали, здатні акумулювати фотони? Як ти гадаєш, Роксано?

— Можливо. У природи ще стільки таємниць!

— І одна з них пов'язана з цим кратером! — вигукнула Світлана.— Треба його дослідити.

Вулкан мовчав. Здавалося, він прислухався до розмови дівчат.

III

Біля озера — гомін: веселі перегуки, сміх, жарти. А Світлана тривожна. Що як нічого не вийде? Були такі моменти, коли зневіра охоплювала все її єство. Дівчині хотілося кудись втекти, зникнути... Але навколо — друзі, які вірять їй, підтримують, допомагають. Хіба ж можна... Ні, експеримент мусить вдатися!

Світлана ще раз обходить кам'янисті береги озера. Понад самою водою лежать купи золотистої речовини, яку вона жартома назвала "Вулканітом". Адже цей конгломерат мінералів видобуто з кратера вулкана. Звичайно, коли б не допомогли альпіністи, вони вдвох із Роксаною не те що за рік, а й за десять не змогли б виконати таку титанічну роботу.

Тепер усе позаду. Навколо озера стоять з лопатами альпіністи. Через хвилин десять вони почнуть кидати "Вулканіт" у воду... Світлана йде повз них радісно-тривожна, відповідає на жарти, сміється, а в самої нерви натягнуті, наче струни.

"І чого б ото так хвилюватися? — думає вона.— Адже в пробірках, у пляшках — вдалося! Навіть люди далекі від науки повірили в успіх..."

— Світлано!

Вона озирається. До неї, обминаючи каміння, біжить Роксана. Що сталося?

— Світланочко! Ти знаєш...

— Що?

— Він приїхав... Той... Геннадій.

Світлана зблідла. Видно, її неприємно вразила ця звістка.

— Ніякого Геннадія я не знаю.

І пішла. Роксана не то з подивом, не то з острахом дивилася на подругу. Ні, вона б так не змогла. Ну, нехай собі як хоче!..

І все ж таки він став їй на дорозі.

— Світлано!

— Я поспішаю.

— По-перше, здрастуй. А по-друге... навіщо ти все це затіяла? — Геннадій заговорив швидко, неначе боявся втратити хоч хвилину.— Ми б усе перевірили...

— Хто це "ми"?

— Ну, ми з тобою... Адже ми разом працювали.

— А хто казав про непевну дорогу відкриттів? Хто доводив, що треба мати мужність визнати себе переможеними?

— Я все тобі поясню, Світлано,— зашепотів Геннадій.— Тільки вислухай. Присядьмо ось тут... Або ні, відійдімо трохи...

Майже силоміць він одвів дівчину вбік, заговорив благально:

— Пробач мені, Світлано. Адже стільки часу ми змарнували — і ніяких наслідків. Я втратив віру в успіх... І ось тепер, коли директор розповів нам про твого листа, я вирішив приїхати сюди. Можливо, зможу чимось зарадити...

Його зіщулена постать викликала в Світлани неприємне почуття. Вона примружила очі і сказала:

— Колись це справді було потрібно, дуже потрібно. А тепер... Подивись, скільки в мене друзів...

І пішла. їй ще треба було перевірити, чи готові човнярі і чи добре зрозуміли вони своє завдання.

Озеро сріблилося під ласкавим промінням сонця. Так було і вчора й позавчора, так було десять і сто років тому. Коли сонце ховалося за гори, на озеро лягали густі тіні. А сьогодні мусить бути інакше! Як тільки сонячний диск торкнеться обрію, Світлана гукне до своїх друзів, і вони почнуть сонячний засів — кинуть в озеро заготовлений "Вулканіт"... Основна його маса має осісти біля берегів. Спортсмени на човнах засіють середину.

Дівчина видерлась на великий камінь — звідси видно все озеро. Окинула оком його спокійну поверхню, піднесла руку...

— Починайте!

Геннадій дивився, як дружно працювали юнаки й дівчата, і його охоплювала злість. "От якби не вдалося! — сердито думав він.— Хай би тоді червоніла від сорому". Але інтуїтивне почуття підказувало, що експеримент вдасться, і це його сердило ще більше.

Золотий пісок безперервно сипався у воду.

Нарешті скінчили. Мовчки обіперлися на лопати, вдивляючись у дзеркальну гладінь озера.

"На що вони ще сподіваються? — засміявся в душі Геннадій.— Нічого ж не вийшло!"

— Вода горить! — раптом почувся схвильований голос.

Всі подалися вперед. Геннадій похолов: сонце зайшло за гори, скрізь запали густі тіні. А озеро випромінювало дивовижне світло. Він протер очі — може, це йому ввижається? Ні — озеро сяє! Від прибережних скель, від сосен падають тіні, а озеро палає...

— Світлано! Світлано! — кинувся він до гурту.— Я все тобі поясню!

Та його ніхто не слухав. Кожен щось вигукував, усі навперебій поздоровляли Світлану.

А в озері хлюпотіла "сонячна" вода.